

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนาหาความสัมพันธ์ (Descriptive correlation study) ระหว่างปัจจัยด้านความรู้และปัจจัยด้านแรงสนับสนุนทางสังคมกับการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานในตำบลเวียงของ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้เป็นผู้ป่วยที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นเบาหวาน ชนิดไม่พึ่งอินซูลิน ที่โรงพยาบาลลำพูน อาศัยอยู่ในตำบลเวียงของ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน จำนวน 131 คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 99 คนตามคุณสมบัติดังนี้

1. เป็นผู้ป่วยที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นเบาหวาน ชนิดไม่พึ่งอินซูลิน และรับการรักษาด้วยยารับประทานที่โรงพยาบาลลำพูน
2. อายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป
3. ไม่มีความบกพร่องทางการรับรู้และไม่มีภาวะแทรกซ้อน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 4 ส่วนคือ ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลด้านความรู้ในการดูแลตนเอง การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม ผู้ศึกษาได้สร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ส่วนข้อมูลด้านพฤติกรรมดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน ผู้ศึกษาประยุกต์มาจากแบบสัมภาษณ์ที่นักวิชาการของกลุ่มงานเวชกรรมสังคม โรงพยาบาลลำพูน สร้างขึ้น โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1. ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ ระยะเวลาการป่วย ค่าเฉลี่ยระดับน้ำตาลในเลือด 3 ครั้งสุดท้าย รวมทั้งหมด 8 ข้อ

ส่วนที่ 2. ความรู้ในการดูแลตนเอง ของผู้ป่วยเบาหวาน จำนวน 28 ข้อ ประกอบด้วย คำถามที่เป็นความรู้ความเข้าใจในการดูแลตนเอง ของผู้ป่วยเบาหวาน เลือกคำถามแบบถูก-ผิด โดยกลุ่มตัวอย่างตอบถูก ให้ 1 คะแนน ถ้าตอบผิด ให้ 0 คะแนน การแปลผลคะแนนตามการจัดอันดับภาคชั้น (เพชรน้อยสิงห์ช่างชัย, 2534) ดังนี้

คะแนนตั้งแต่ 23 - 28 หมายถึง ความรู้ในการดูแลตนเองอยู่ในเกณฑ์ ดี

คะแนนตั้งแต่ 15 - 22 หมายถึง ความรู้ในการดูแลตนเองอยู่ในเกณฑ์ ค่อนข้างดี

คะแนนตั้งแต่ 8 - 14 หมายถึง ความรู้ในการดูแลตนเองอยู่ในเกณฑ์ พอใช้

คะแนนตั้งแต่ 0 - 7 หมายถึง ความรู้ในการดูแลตนเองอยู่ในเกณฑ์ ไม่ดี

ส่วนที่ 3 การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม เป็นข้อมูลที่ประกอบด้วย การสนับสนุนทางสังคม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านครอบครัว ด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านเจ้าหน้าที่สาธารณสุข แพทย์และกลุ่มเพื่อน เครือญาติ รวมทั้งสิ้น 15 ข้อ สำหรับลักษณะคำตอบเป็นตัวเล็กรูปแบบประมาณค่า (rating scale) 4 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย ไม่ได้รับ และให้เลือกเพียงคำตอบเดียวเท่านั้น โดยให้ค่าคะแนนดังนี้

ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมมาก ให้ 4 คะแนน

ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมปานกลาง ให้ 3 คะแนน

ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมน้อย ให้ 2 คะแนน

ไม่ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม ให้ 1 คะแนน

การแปลผลคะแนน ใช้การจัดอันดับภาคชั้นของคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย ตั้งแต่ 3.50 – 4.00 หมายถึง การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย ตั้งแต่ 2.50 – 3.49 หมายถึง การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย ตั้งแต่ 1.50 – 2.49 หมายถึง การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคมในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 0.00 – 1.49 หมายถึง การไม่ได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม

ส่วนที่ 4 การดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน ด้านการควบคุมอาหาร การใช้ยา การออกกำลังกาย และสุขวิทยาส่วนบุคคล จำนวน 45 ข้อ ประกอบด้วยข้อคำถามที่มีความหมายทางบวก 26 ข้อ และข้อคำถามที่มีความหมายทางลบ 19 ข้อ แบ่งออกเป็น

การดูแลตนเองด้านอาหาร จำนวน 13 ข้อ

การดูแลตนเองด้านการใช้ยา จำนวน 8 ข้อ

การดูแลตนเองด้านการออกกำลังกาย จำนวน 6 ข้อ

การดูแลตนเองด้านสุขวิทยาส่วนบุคคล จำนวน 18 ข้อ

ในการตอบแบบสัมภาษณ์แต่ละข้อ ผู้ตอบต้องเลือกเพียงคำตอบเดียวที่ตรงกับความจริงที่ได้ปฏิบัติมากที่สุด ซึ่งลักษณะคำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) โดยประยุกต์แนวคิดของลิเกิร์ต (Likert scale) 3 ระดับโดยให้ความหมายของการปฏิบัติตนดังนี้

ปฏิบัติเป็นประจำ หมายถึง ผู้ตอบปฏิบัติตามข้อความนั้นเป็นประจำสม่ำเสมอ 3 - 7 วันต่อสัปดาห์

ปฏิบัติเป็นบางครั้ง หมายถึง ผู้ตอบปฏิบัติตามข้อความนั้นต่ำกว่า 3 วันต่อสัปดาห์

ไม่เคยปฏิบัติเลย หมายถึง ผู้ตอบไม่เคยปฏิบัติตามข้อความนั้นเลย

เกณฑ์การให้คะแนนข้อคำถามที่มีความหมายทางบวกมีดังนี้

ถ้าเลือกตอบปฏิบัติเป็นประจำ ได้ 3 คะแนน

ถ้าเลือกตอบปฏิบัติเป็นบางครั้ง ได้ 2 คะแนน

ถ้าเลือกตอบไม่เคยปฏิบัติเลย ได้ 1 คะแนน

เกณฑ์การให้คะแนน ข้อคำถามที่มีความหมายทางลบ มีดังนี้

ถ้าเลือกตอบปฏิบัติเป็นประจำ ได้ 1 คะแนน

ถ้าเลือกตอบปฏิบัติเป็นบางครั้ง ได้ 2 คะแนน

ถ้าเลือกตอบไม่เคยปฏิบัติเลย ได้ 3 คะแนน

จำแนกการดูแลตนเองเป็น 3 ระดับ คือ ระดับดี ระดับพอใช้ และควรปรับปรุง โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นเกณฑ์ชี้วัด (เพชรน้อย สิงห์ช่างชัย, 2534) ทั้งโดยรวมและรายด้าน

ผู้ที่มีระดับการดูแลตนเองดี คือผู้ที่ได้คะแนนมากกว่าค่าเฉลี่ยรวมกับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (mean+S.D.)

ผู้ที่มีระดับการดูแลตนเองพอใช้ คือผู้ที่ได้คะแนนระหว่างค่าเฉลี่ยบวกลบกับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (mean ± S.D.)

ผู้ที่มีระดับการดูแลตนเองควรปรับปรุงคือผู้ที่ได้คะแนนน้อยกว่าค่าเฉลี่ยลบกับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (mean - S.D.)

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ ได้ดำเนินการดังนี้

1. การหาความตรงตามเนื้อหา (content validity) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นร่วมกับที่ประยุกต์มาจากนักวิชาการของกลุ่มงานเวชกรรมสังคม โรงพยาบาลลำพูน ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 4 ท่าน ได้แก่ อายุรแพทย์ ซึ่งเป็นประธานคณะทำงานเบาหวาน/ความดันโลหิต อายุรแพทย์ผู้ทำการตรวจและรักษาผู้ป่วยเบาหวาน ณ คลินิกเบาหวาน ของโรงพยาบาลลำพูน จำนวน 2 ท่าน อาจารย์พยาบาล จำนวน 1 ท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพยาบาลและพฤติกรรมศาสตร์ที่ปฏิบัติงานด้านการให้ความรู้และดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวานและความดันโลหิต ฝ่ายเวชกรรมสังคม โรงพยาบาลลำพูนจำนวน 1 ท่าน เป็นผู้ตรวจสอบ ได้ค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ทั้งฉบับ โดยค่าดัชนีความตรงทางเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ ด้านความรู้ในการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานกับแรงสนับสนุนทางสังคมและการดูแลตนเอง เท่ากับ 0.93, 0.90 และค่าดัชนีความตรงทางเนื้อหาโดยรวม เท่ากับ 0.91 ตามลำดับ

2. การทดสอบความเชื่อมั่น (reliability) โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองที่กลุ่มผู้ป่วยเบาหวาน ชนิดไม่พึ่งอินซูลิน และรักษาด้วยยาปรับที่โรงพยาบาลลำพูน ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างตำบลเวียงของ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ที่จะทำการศึกษา จำนวน 30 คน นำผลที่ได้มาทดสอบความเชื่อมั่น ด้านความรู้ในการดูแลตนเองโดยใช้สูตรของ Kuder-Richardson (KR-20) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 ส่วนแบบสัมภาษณ์ผู้ป่วยเบาหวาน ด้านแรงสนับสนุนทางสังคม และด้านการดูแลตนเองหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟาของครอนบาค (cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นโดยรวม เท่ากับ 0.83 ตามลำดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอนในการดำเนินงานดังนี้

1. ทำหนังสือแนะนำตัว จากบัณฑิตศึกษาสถาน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถึง นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดลำพูน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ และขออนุญาตในการดำเนินการศึกษา
2. หลังจากได้รับอนุญาตจากนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดลำพูน ผู้ศึกษาได้ติดต่อประสานไปยังหัวหน้าสถานีอนามัยตำบลเวียงของ เพื่อชี้แจงรายละเอียดการศึกษาและขอรายชื่อผู้ป่วยเบาหวานจาก

ทะเบียนผู้ป่วยเบาหวานตำบลเวียงของ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน และทำการคัดเลือกเฉพาะผู้ป่วยเบาหวานชนิดไม่พึ่งอินซูลิน และรักษาด้วยารับประทานที่โรงพยาบาลลำพูน พร้อมกับขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

3. ผู้ศึกษาดำเนินการแนะนำตัวเอง ซึ่งแจ้งวัตถุประสงค์ของการศึกษา พร้อมทั้งขอความร่วมมือในการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง โดยยึดหลักการพิทักษ์สิทธิ์ ของกลุ่มตัวอย่างและสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่บ้าน

4. ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูล

5. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

การพิทักษ์สิทธิ์

ผู้ศึกษาได้ขออนุญาตดำเนินการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และได้รับเอกสารรับรอง โครงการวิจัย เลขที่ 141/2549 จึงเริ่มดำเนินการศึกษาวิจัย โดยผู้ศึกษาแนะนำตัวเองแก่ประชากรกลุ่มตัวอย่าง อธิบายวัตถุประสงค์ในการศึกษาขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และชี้แจงให้ทราบถึงสิทธิในการตอบรับหรือปฏิเสธการเข้าร่วมการศึกษารั้งนี้ คำตอบหรือข้อมูลทุกอย่างจะถือเป็นความลับ และผู้ศึกษาจะนำเสนอในภาพรวม เฉพาะงานวิชาการเท่านั้น โดยการตอบแบบสัมภาษณ์ ไม่มีผลต่อการปฏิบัติงาน หรือผลอย่างอื่นที่กลุ่มตัวอย่างจะได้รับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้ ไปวิเคราะห์ โดยสถิติเชิงพรรณนา โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ ระยะเวลาการป่วย ค่าเฉลี่ยของระดับน้ำตาลในเลือด 3 ครั้งสุดท้าย วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ คิดค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย ตามลักษณะของข้อมูล

2. ปัจจัยด้านความรู้ในการดูแลตนเอง ปัจจัยด้านแรงสนับสนุนทางสังคมและการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน วิเคราะห์โดยใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่าง ด้านความรู้ในการดูแลตนเอง ด้านแรงสนับสนุนทางสังคมกับการดูแลตนเอง โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงอันดับของสเปียร์แมน (Spearman's rank correlation coefficient) และแปลผลดังต่อไปนี้ (ธนานันต์ กุลไพบุตร, 2548)

ค่าของ r อยู่ในช่วง 0.00-0.19 หมายถึง ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันน้อยมาก

ค่าของ r อยู่ในช่วง 0.10-0.39 หมายถึง ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันน้อย

ค่าของ r อยู่ในช่วง 0.40-0.59 หมายถึง ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันปานกลาง

ค่าของ r อยู่ในช่วง 0.60-0.79 หมายถึง ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูง

ค่าของ r อยู่ในช่วง 0.80-1.00 หมายถึง ตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันสูงมาก